Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРАДО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСГИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ● ВРА, 25 август, 1977 шу. ● № 102 (5769). ● Мах 2 кеп.

Коталонца, «Арктика»!

МУРМАНСК, 23 август. (ТАСС сиц. корр Н. Константинов). Тайп-тайпара бесаш дола байракхаш депаш хозьаьча лаХкерча пальуба тІара ракетинашца залп еш таХан Мурманск порт кхаьлар атомин ледокол «Арктика». Дунен тІа ягтара хьалха Къиблесаеда полюсе кхаьча хинна корабль ший хиш дакъа дер. Из цигара эрадаьнадаР 13 ди дьалха. Сиха додаш цо бир 3852 миль ниКь. Царех 1609 миль ша бола мотигзаг яр, хІаьта 1200 миль дуХкхача шерашка Іайна ша бар. Къиблесаеда полюса географиЧеш точка тІа торжественно дьалайийр СССР ПХьалхьаЧкен байракІ. Из событи цига дакъа дандараша хетайийр Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарш.

ДуХьал деттаделнаЧа кемаша «Арктикага» моарщаг хеттар яІаьХъ, кхоьза гудокаш еша байракх традиционни іоуХийдаш. ХІаьта Кольски заливе ца хана арабаьнабар городе баха эзарш хаьх, майрача мореплаваТелий доттагІий, гаргарбарш.

Прилаг хилар КПСС Мурмански обкома хьалхарча секретара В. Н. Пташина, КПСС ЦК Отдела заведующе К. С. Симонова, СССР форза флота министра Т. Б. Гуженкос, гІишлоцьерий бригазира Социалистически Къхьегама Турпала А. Я. Сафронова, этомоХоза комсомольски организацие секретара В. А. Беляева, кІЧчар къмаьлаш а деш митинг.

Митинге дакъа ваьнараша массеза разьа а волаш моарщаца письмо дахьийтар КПСС ЦК Генеральни секретарга, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателга новкъост Л. И. Брежнева.

Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дизара накъадолхаш

МЕХХДАЬТТА КІЕЖ ТЕХАЙ

Уьх юбилейни шера шоаш тІаийца социалистически деХхараш толийца кхоачаш тІехкхоачаш дара шерра социалистически яьХ йоаржаьй Карабулакски бурув тохара балхий управлене лаьттан четаш техкараша. Цу яьхе башха-дика къаьхегама толамаш доахаш хиларна белгалъаьнна я бурувдеТаьнна мастерашна Н. В. Редьковен А. В. Бунчеви кертеЧ лаьттаЧ. Цо 2851 метр бурув а теха яьккха Грузински ССР-ца «Самгеори-55» яха скважина техкачуш тІехьаГІа йоккха мехХадьтта кІеж тедар.

Уьх шера Карабулакски бурув тохара балхий управлене лаьттан четаш техкараша мехХадьтта кІеж а тохийаш из пхеалгІа скважина Грузински мехХадьтахошка дІаеннай. Уж къаьхегама толамаш даР хетаДу Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дузача цІейна.

ТІехьхара яьккха скважина йоаккхача лухха халонаш нийсьлар. ЦхьаБакъьа бурувдеТарашна уж толамда аьнайийр ваРда техникен дикагІйола технологи производственна юкъеХхьарах, хьинар кхо ца деш къаьхегарах. Скважина йоаккхача пайдаийбир электрошлакоен переплавна болаТах даьна остех. Бурув тохара а а скважина тохХча а шоай хьинари пизн кхо ца беш къаьхийтар бурувдеТарашна Кошелев Владимира, Жиденов Анатоле, бурувдеттарийн гІончаша Сурков Николая, хьаьх дуХкхачар я.

Мастерашна Н. В. Редьковен А. В. Бунчеви кулгалдева бригадас из кхоалаГІа скважина яьккхай уьх шера. Кхы а дикагІа къаьхегама толамаш доахаш Октября 60 шу дузача деннна ше наХъаГІоргхиларх бІубенна я из.

А. БАКАЛЮК.

ДИКАГІЧАР ХЬОККАМ ТЕЛ

«Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцие 60 шу дизара» лаьккерча КПСС ЦК сонаМ жоп а луш Малгоботкски бурув тохара балхий управлене коллективо хьинар кхо ца деш къаьхегаш цу деЧаза денна совгІат кийчдара. Цу хьакъе яьржча социалистически яьхе хьалхаЧатташ я уьх шера Аграронок Владимира кулгалдева № 21-І йолча установка коллективин новкъост Синельников кертеЧ латтаЧа № 21-І йолча установка технологиин. Товарни продукци арахепара барХІ Сунженски района С. М. Кирова цІерагІча колхозе сихъьв сидоса эьажкІаш хьоккаш ба. Лакха овсарле йолаш къаьхет уХхаза «межколхозни агромелиоративнаь» объединение механизатора Медаров Макшарпен «Сельхозтехника» Назрановски отделене шофера Картоев Муратен.

СУРТАШ ТІА:. механизатор Медаров Макшарпи ший трактора юхе (лаьккхьара сурт); сидос іойовсеаеш воал шофер Картоев Мурад.

Г. ГАПОЧЕНКО сурташ.

ХАНАЛ АХ БУТТ ХЬАЛХА

Шоаш уьх юбилейни шера тІаийца социалистически деХхараш толамаш кхоачаш тІехкхоачаш дара тІагІертта кхьоСам лоаттабева Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехХадьтта чаккдоаькача завода дуХкхача пехий, установкай коллективиаш хІаиллеха кхоачашъьй товарни продукци арахепара барХІ бетта план 16 августа кхоачашъьй. Цу юхеййсача хана планагІа лаьрХІаячуьл совгІа арассцаРша ноТташ эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци.

Предприятерча установкаШта ижье яьржача социалистически яьхе хьалхаЧатташ я уьх шера Аграронок Владимира кулгалдева № 21-І йолча установка коллективин новкъост Синельников кертеЧ латтаЧа № 21-І йолча установка технологиин. Товарни продукци арахепара барХІ бетта задани 21—22 августа кхоачашъьй цар. Планал совгІа арахепарча эзарш тоннаЧ мехХадьтта продукци. Кхы а дикагІа толамаш доахаш наькъаЧаза лерХІ цар Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дузача цІейна.

Т. БРАВИЛИНА.
Новогрозненски мехХадьтта чаккдоаькача завода инженер-экономист.

* * *

Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дузача цІейна кхьаьгІа совгІат кийчдара єрнига іоуй торонаш оьрдаГІаьхьий Грозненски «Электроприборн» завода болХлоша. Цунга хьежка башха-дика кхьаьгІама толамаш доахаш ба уж уьх юбилейни шера. Продукци мехХадьтта яккхара барХІ бетта план 24 августа кхоачашъьй цар. Ер бутт боалеХьа сентябрь бетта календаргаІа завода коллективо мехХадьтта йолаРгьа 150 хІара хурска дийнахьеш буси тІакхета дуХ 600 граммагІа кхоаГ, планагІа 350 грамм доаГІаЧа.

Доаькъара рацІонаГа дика хьоЖ воккхаГІаолла хьаьхарчаЧ. Августа кхоаГ, ноТташ Ахмазова Тамарен Темирханова Малиженг. Цу шиннех хІарца 1450 килограмм шура яьккхий хІара Іаттагара дІаХхаьх ах цера, планагІа йоаГІар — 1150 килограмм.

ІЗамина хурскаш лелаш ба Сурмий Мария, Бойко Анна, Соромотько Анна. Царех хІарца ши бетта 16—18 килограммагІа кхоачаду хІара хурска доаЗ, планагІа 12 килограмм йоаГІачА. Из ха яьлча йоаГІачА йолча группе дІачуьу хурсаш. ХІара хурска дийнахьеш буси тІакхета дуХ 600 граммагІа кхоаГ, планагІа 350 грамм доаГІаЧа.

Доаькъара рацІонаГа дика хьоЖ воккхаГІаолла хьаьхарчаЧ. Августа кхоаГ, ноТташ Морозов Мухьаьл. ХІара хурска лаьрХІа ферме ду 4 кг. концентрат, 200 грамм витаминни баьцІ хьоаР, 150 грамм кхІЧкА. Цу ІоЖаЗо цІий пайда лу: хІара хурска дийнахьеш буси тІакхета доаЗ 600 граммагІа кхоаГ планагІа 350 грамм доаГІаЧа.

ДІаХо а хьаЖай продукташ йоаХлІга лаьеГ иа далийтара хьаЖай ледерашна.

— Октября 60 шу дузача сийна денна доаІ дІаХа кхоачашдер ца ІоЖаЗо. — йоаГІоаХама Мишустин Анатоле. — Из оаха кхоачашъ а дергдА.

М. ЦУРОВ.

ДЕННАД ДОШ—КХОАЧАШДЕРГДА

«Гудермесский» совхоза колектиЖо дика кхоачаште жерІ паччаХьалхенга хьаЖай продукташ йоХхара юбилейни шера ше тІаийца социалистически деХхар. Августа кхоаГ, ноТташ Цу кхоачашъ ваьнараша ноТташ ба. Лакха овсарле йолаш къаьхет уХхаза «межколхозни агромелиоративнаь» объединение механизатора Медаров Макшарпен «Сельхозтехника» Назрановски отделене шофера Картоев Муратен.

Иштта да дуХх хоХхІага а. ПланагІа 9 бетта 350 тонн йолча дІаДеннад 168 тонн, уьх бетта дІаДургда кхы 70 тонн совгІа, хІаьта сентябрь боалеХьа 360 тоннага кхоачашъ из пифра Шера дІаДала деза дуХх да 470 тонн, шура — 1900 тонн.

Цу кхоХхамашца дика дакъа дІаДеш болх барЬ Энгельбелев Висит керте латтаЧа І-ча ферма коллективо Цигара да скотникан Умхаджиев Муьхьмали Сунгурова Мовлади, ноТташ Ахмазова Тамарен Темирханова Малиженг. Цу шиннех хІарца 1450 килограмм шура яьккхий хІара Іаттагара дІаДахьеш ах цера, планагІа йоаГІар — 1150 килограмм.

ІЗамина хурскаш лелаш ба Сурмий Мария, Бойко Анна, Соромотько Анна. Царех хІарца ши бетта 16—18 килограммагІа кхоачаду хІара хурска доаЗ, планагІа 12 килограмм йоаГІачА. Из ха яьлча йоаГІачА йолча группе дІачуьу хурсаш шу да цу йолчаьнна ца ховш дуХХа боллхой ба тІа цеХ, из ала йиш ац Мареме, — аьлер Татьяна Николаевнас.—Цудуьхь моллагІа хІамаш тера мотористаш ца цамогаш хинна е хІаьгІ бахьан хийсачеш цу мотта Іа а ховаь болх байт Іаде Мареме.

«ХІара балха денна — дикаЛа Знаки, «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхча химийкин ростоначийн инициативаГІа эгІара хьалха хІамаш ца йоаГІаенначарех я Котиева Мареме. Цу инициативаша дІаДеХерш цу дІаХа кхоачашдеш хиларах лаьцІ мисалаш доаладе йиш я. Ше сменни нормаш дикка тІехкхоачашъьй хиларах совгІа шийна йеларна новкъостех а балха тІа тІехьаусаш саг хургдоацаш эзаш дола ІІо-новкъостал ду цо. Цунгара из дика кІулаьх хьа аийца ноТташ къаьхегаш ба Мареме. Цо кхьийдаГІа Забикина Антонина Григорьевна керте латтаЧа бригадера беррига хІамаш тегаРша а. Цудухьа ВІашІьхьДаьннад Бригадерча болХлоН цІьаьккха тІехьавусаш воацаш къаьхега. Ше тера барКъа тІехдика мара хийлиташ Іаде Мареме, цудухьа цо тийГІа ІІамаш Брав нийсьлечна юхеэрзаш цхьа мотти нийслац. ХІаьХа къаьхегамеи производственни дисциплина телхаелга цІендеина дІаДеЬнад из юкъе йолча бригадера.

Масседолча хІаман тІехьа а ноТташ хьокхам телеш къаьхегеш йолча Котиева Мареме цехерча хІамаш тегаРша йоаГІе хьалхарчарца коммунистически къаьхегама ударнник яха сийлен цІи еннай. Цун къаьхегама толамаш белгалдоахаш КПСС Нохч-ГІалгІай обкома Сийлен грамота а юкъйолаш ноТташ грамота, «Социалистически яьхь хотьаьнна» яха сийлен знаиаш, «За трудовое отличие» яха медаль, кхьдола дуХха согІаташ, аХчаш премеш тийнай, ноТташ барКъаьш яьхоР. ІІттех рацІ мара кхоачашъе ца ховш дуХХа боллхой ба тІа цеХ, из ала йиш ац Мареме, — аьлер Татьяна Николаевнас.—Цудуьхь моллагІа хІамаш тера мотористаш ца цамогаш хинна е хІаьгІ бахьан хийсачеш цу мотта Іа а ховаь болх байт Іаде Мареме.

«ХІара балха денна — дикаЛа Знаки, «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхча химийкин ростоначийн инициативаГІа эгІара хьалха хІамаш ца йоаГІаенначарех я Котиева Мареме. Цу инициативаша дІаДеХерш цу дІаХа кхоачашдеш хиларах лаьцІ мисалаш доаладе йиш я. Ше сменни нормаш дикка тІехкхоачашъьй хиларах совгІа шийна йеларна новкъостех а балха тІа тІехьаусаш саг хургдоацаш эзаш дола ІІо-новкъостал ду цо. Цунгара из дика кІулаьх хьа аийца ноТташ къаьхегаш ба Мареме. Цо кхьийдаГІа Забикина Антонина Григорьевна керте латтаЧа бригадера беррига хІамаш тегаРша а. Цудухьа ВІашІьхьДаьннад Бригадерча болХлоН цІьаьккха тІехьавусаш воацаш къаьхега. Ше тера барКъа тІехдика мара хийлиташ Іаде Мареме, цудухьа цо тийГІа ІІамаш Брав нийсьлечна юхеэрзаш цхьа мотти нийслац. ХІаьХа къаьхегамеи производственни дисциплина телхаелга цІендеина дІаДеЬнад из юкъе йолча бригадера.

Масседолча хІаман тІехьа а ноТташ хьокхам телеш къаьхегеш йолча Котиева Мареме цехерча хІамаш тегаРша йоаГІе хьалхарчарца коммунистически къаьхегама ударнник яха сийлен цІи еннай. Цун къаьхегама толамаш белгалдоахаш КПСС Нохч-ГІалгІай обкома Сийлен грамота а юкъйолаш ноТташ грамота, «Социалистически яьхь хотьаьнна» яха сийлен знаиаш, «За трудовое отличие» яха медаль, кхьдола дуХха согІаташ, аХчаш премеш тийнай, ноТташ барКъаьш яьхоР. ІІттех

ЛАЬТТА ДИКА КИЙЧДАР—ХЬУВКЪАМА ЛАРД

ХьаТІаХхьаЧай республикерча юрта боахама кхьаьгІамхой балха бесхтохкаме йола ха — яЛаташ чуйІачара лаьтташ оахлиГ ятилетка кхоаГІаЧа шера хургдолча ялата лард йоЛхІтен.

Районашкен боахамашкен Іадама эьалаш тайп-тайпара хІаро специалисташкара дІадех, агротехнически мероприятий комплекс цу балха юкъе уйла яьх хоьшш йоалаелга. Ховш да дика оахам дьала лаьтта агротехнически кхьча балхаша дикагІа пайда лулга. Оахам де деза лаьттан дикал-вол, цунах йоалла тІоадал, тІаьнна йоаРхІ лоарХІаш, дІаювча культура «омалаь» цунна эшаршш, хІаьта цул хьалха хинна кхаьгІ турхьн а лоарХІаш. Зонай Іаламна хьалашка хьежжа де деза оахам.

Хьожаргла вай республикерча зонашка оахам дара ше-ший тайпарча хьалашка.

Йокъал латтача зонай гІум увча лаьтташ тІа деш дола оахам хила деза михІ эроЗех уж лораде лаьрХІа, хІаьта ишта лаьттанщара тІоадал Іовен из кхом беш дІаяхийтен лаьрХІа. Цу хьале лоарХІаГІа даьхьк болх бе деза эроЗена дуХ ваьл оахам дара лоЛечеч оруДеех, оахам цамшадоаккхийтта ма-хулла кІезнигІа а долаш. Опыто хьалхьох, михІ эроЗ дарадаьттаЧ ноХхарщца оахам дарал пайдаГІа дуХхьал лаьтта тедаш из кийчдеГІа хилар.

Лаьтташа хий латтача зонашка, йІаьхта ишта кхоачам болаш йоачаш хулача зонашка а (лоамашта іохе) лаьтта кийчдеГІа хила деза цун хІи-физически свойстваш дикагІе лаьрХІа, деш дола оахам юкъ-іовье кІоарГІа а деш.

ТоІадалара тІера долча лаьтташка дика уж цамшадоахаш болх бе деза, оахам деча хина.

Центральни Тирка ДІаГІаотдоаГІаЧа хьашка кхьаьстта теРкаТе деза лаьттан структура доареллеи телхачара ни меттаотТаделеН, ишта тІоадал Іоьеллакх деш дІаХодер вешта додачул 1,5—2-ЗхеІ кІезнигІа а хул.

Дозал долча дисковни ноХарийн орудешца оахам кийчде деза поЖининой культураш дІаювча кхаьшка а. Цо ший ханнахьа кха а кийчдийр, хІаьта лаьттаЧарча тІоадалах дикагІа пайда эца торо а хулийр.

Боснеш йолча лаьтташка деш дола оахам пхорагІа де деза. Цо новкъостал ду йоачашка лаьтташ ца доладийта. Цу лаьтташка тІехнахьа ечА обработка лоалама пайда лиш оахамо лучуна диллача. Центральни зоне яьхь опыташ («Грозненский молочный» совхозе) хьаьхьсаЧ, дозал долча дисковни маккашца кийчдаьчА кхаЗ тІера даьнна гурахь дІадийна кІа, оахам дьала кхаЗ тІарчул 3 центнер кІезнигІа долча (хІара гектара тІара). Цу маккашца лаьтта кийчдаьчА кхашка вешта кийчдаьчА кІезнигІа тІоадал а яр, хІаьта дуХхарІа йоарХІ а.

Хайна баьхьаьш долаш да, АКГІ-2,5 яха агрегат республикерча зонашка лаьтташ кийчдеча дика лоарХІаш йолга. Цкьа чаХхьларца цо хІоачашъе йиъ операци: тІехнахьара лаьтта памадоаккхийтен, 16—18 см. йІоарГІал долаш тІоа кІадхара хьателаГІен, из нийсбелгеН, тоІабелгеН. Баьхьа, вІашІта шоаза цунца оахам кийчдийча йоарХІаш а Іоь, лаьттанщара ялата эша хІама а кІезнигІу. Цудухьа цу агрегатех пайда эцлГІа хила деза ергІаГІа: цкьа боал тоссача ноХарщен, цкьа цу агрегаташ. Уж агрегаташ вай промышленносто ярахьщца республика массеца зонашка пайда лурбоаГІаш я.

Йиъма яххача бесса лаьтта кийчдаро (агротехникка кхьдола ГІулаХхьаш а деш) ялатий лаьХара хьувкъамаш дахен, цунца цхьана лаьтта кьа ца далийтен торо лургьа.

А. ЦУРОВ,
республикански юртобоахама опытни станце отделе заведующе, юртобоахама Інамай кандидат.

1979 шера календарагІа къахьегаш яр

Грозненски производственни швейни объединене йиьлаГІа цехта швея-мотористка Котиева Іаде Мареме социалистически деХхараш тІаийдар пятилетка хьалхарча кхаь шерен ех шерен задани Октября 60 шу дузача денга кхоачашъе.

— Кхоачашдулургдий - теш хьога уж деккарашГ — аьлер цунга цхьаболча новкъостаьш.

— Шийна дулургдоацаш дерда оаЛаш оамал йоЛлш яц Мареме, — аьлер из йовзаш болча цун новкъостаьш, цеха начальника Мельситова Татьяна Николаевнас.

Ишта бІубенна цер шийг ьннача дешашка кхы тІа а шийна из из бална санна хетаделар Іаде Мареме.

Шоаш тІаийца деккарашт толамца кхоачашн тІехкхоачашн дера шерра яьх йоаржийр хІамаш тегаРша. Духьхьла производственни нормаш дикка тІехкхоачашъяраи совгІа тегаш ца барЬхьаш цхьаькха дакхха гІалат доацаш хозин дикен хІлийта деанІга дика кхетадора массане а. Цеха кулгалхоша, общественни организацеш учет телеяраи совгІа хІара боллхоЬ учет телийора беча балтха. Яхьс баьннараша доаха къаьхегама толамаш дІаяздеча балхьнаьте дожа іІ. Шийна тІаьхьІа моллагІболе болх бизза кхоачашбера хьинер кхо ца деш къаьхьег. Доаха къаьхьегама толамаш тІа-тІа дикагІа ангийрен ІалаьмаТе доккха новкъостел ду цунна 25 шера совгІаЧа хана цу балха тІа Іоаььча йоккхача опыто.

—ХІамаш тегача цІьаьца операци мара кхоачашъе ца ховш дуХХа боллхой ба тІа цеХ, из ала йиш ац Мареме, — аьлер Татьяна Николаевнас.—Цудухьа моллагІа хІамаш тера мотористаш ца цамогаш хинна е хІаьгІ бахьан хийсачеш цу мотта Іа а ховаь болх байт Іаде Мареме.

«ХІара балха денна — дикаЛа Знаки, «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхча химийкин ростоначийн инициативаГІа эгІара хьалха хІамаш ца йоаГІаенначарех я Котиева Мареме. Цу инициативаша дІаДеХерш цу дІаХа кхоачашдеш хиларах лаьцІ мисалаш доаладе йиш я. Ше сменни нормаш дикка тІехкхоачашъьй хиларах совгІа шийна йеларна новкъостех а балха тІа тІехьаусаш саг хургдоацаш эзаш дола ІІо-новкъостал ду цо. Цунгара из дика кІулаьх хьа аийца ноТташ къаьхегаш ба Мареме. Цо кхьийдаГІа Забикина Антонина Григорьевна керте латтаЧа бригадера беррига хІамаш тегаРша а. Цудухьа ВІашІьхьДаьннад Бригадерча болХлоН цІьаьккха тІехьавусаш воацаш къаьхега. Ше тера барКъа тІехдика мара хийлиташ Іаде Мареме, цудухьа цо тийГІа ІІамаш Брав нийсьлечна юхеэрзаш цхьа мотти нийслац. ХІаьХа къаьхегамеи производственни дисциплина телхаелга цІендеина дІаДеЬнад из юкъе йолча бригадера.

Масседолча хІаман тІехьа а ноТташ хьокхам телеш къаьхегеш йолча Котиева Мареме цехерча хІамаш тегаРша йоаГІе хьалхарчарца коммунистически къаьхегама ударнник яха сийлен цІи еннай. Цун къаьхегама толамаш белгалдоахаш КПСС Нохч-ГІалгІай обкома Сийлен грамота а юкъйолаш ноТташ грамота, «Социалистически яьхь хотьаьнна» яха сийлен знаиаш, «За трудовое отличие» яха медаль, кхьдола дуХха согІаташ, аХчаш премеш тийнай, ноТташ барКъаьш яьхоР. ІІттех

ПЛАНАЛ СОВГІА

«1976-1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІаболабаРа керттерча лостаманнка» белгалдаь да ІІ.ттаГІІа пятилетка мехХадьттен газин дуХхагІа яькха ешлга. Из дика кхетаДу «Старогрозненскийа» яхьта мехХадьттен газин йоаккхача управленерча инженер Щербаков Федор Ивановичн начальник волчу Октябрьски революце орден деаЛена цеха коллективо. Цун керттера деккар да мехХадьтта доаллача лаьттан тІоанашка фон хийн чухецар. ХІаьта цу деккараш дика а доарХІаБу цеха боаллхой.

Уьх юбилейни шера ІІабахаче 7 бетта цеха коллективо мехХадьтта доаллача тІоанашка чухийнад 1274010 кубометр хий а 5.736 эзар кубометр фо а. Из йолх боагІІача тайпара чаккбаккхара чотах вІашІтеЛаьдьнна лаьттан четашкара кхы тІа а 425474 тонн мехХадьтта хьадаккха.

Вай парте Центральни Комитета майски (1977 шу.) Пленума решенешеи цига КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даьча къмаьлон деташ ІІоздаьча болча старогрозненщана доккхаГІа деккар тІаийнад Октября юбилей сийна. Ер шу чаккдаллаелха 94 эзар тоннаЛ дуХхагІа планал совгІа мехХадьтта дакхха лаьрХІад цар. ХІаьта ІІабахаче воарХІ беттен тхьаь дийнахьеш планал совгІа Даьхенна ІІаьдеш мехХадьтта 30 эзар тоШ гаргга да.

Ишта толам баккха вІашІтехьаьнна ростовчаний «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхчеи «ХІара балха денна — дикала Знак» яхчеи деВизегІа къаьхегарах.

МехХадьтта дуХхагІа даккхара тІехьа баьржача къовсамеш ьхаьха лаТта технологически оборудованена ремонт и слесараш Даньлов Владимир, Афонькин Виталий, лаьттан тІоанашка хий чуухийтача чаккбаккхара чотах вІашІтеЛаьдьнна лаьттан четашкара кхы тІа а 425474 тонн мехХадьтта хьадаккха.

Вай парте Центральни Комитета майски (1977 шу.) Пленума решенешеи цига КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даьча къмаьлон деташ ІІоздаьча болча старогрозненщана доккхаГІа деккар тІаийнад Октября юбилей сийна.

А. ТИЩЕНКО,
тха штате воаца корр.

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

ХІАРА САГАГА ДІАКХАЧА ДЕЗА

Ленина орден лелаєча «Грозненфть» яхача производственни объединена чІаннІагІа Эмергетик В. М. Карапетьянц, баха начальник Г. К. Випокуров, инспектораш В. Н. Кулебякин В. А. Сидельникова, стропальщик И. Г. Куксов.

Массаие даькъа лоаиаш, чІоагІга уйла тІайохийташ лел занятеш. Шоашта хетар оалаш дІа-ъъа дагабуна паъ, лоарХІаме предложений тел цар.

Занятн чІоагІа сакъердаме чаккъыйлар Г. К. Випокурунгрупе. ХІаизара Конституция тІаийлачуа тІехьаГІа вай мехко хъабена бокка никъ ше бувпаш, цо хоам бир, цу шовзтаъ ца шера СССР-е нІоарга социально-экономически хуъна-маш хинна ІнІарах. Из долла хІіма по хлетаме хьаьхьсар Нохч-ПаллГайчеиера масалаш а кхуьлаш.

— Кто эзар гарта цІи йолаш хІамаш арахеш вайшга хІаиз. Промышленносто арахецца хІамаш доаэол дехьарна 30 паччаъьалкхеГа йохка кхуьхьийт вай республикО. Дуккхача союзин республикаэта тел гроэненски мехкадаттеи мехкадаттА продукташи. 38 городе кхуьхьийт Нохч-ПаллГаиеи хьу, дуккхача городашка — машиностроение, консервни промышленности продукци, ега ви хІамаш, — белгалдаьккхар Георгий Константинович.

ЛадувГаийн теркам тІеоэар укх тайпарча хоамо а: ийслеГІча пятилетке вай республика юрта боахамга дІадахийтад 380 миллион сом. ИттагаГІа пятилетке — 540 миллион сом.

Группа кулгалхочун дуьшаро, Конституце проекта статьяш ишхаро массаза а из юшшта ъьшпаре даькъа лаца лог оттийт базерча болхлой.

Опыто хьаьхьхад, Конституце проект Іомаэр группаш къаьстача коллективашка вІашгІйохкар чІоагІа пайдаа тІулаьк хилар. Группашка ладувГа хъяриаа кІоаграгІа Іомадир из документ. Эзар гарта мехкадаттА дохарех латташ яр аудитори.

Вай мехка Керттера Закон кІоаграгІа Іомадирн шерагІа дІадоэийтарш дуьхь бадха тайп-тайпарча формаеча методехи биэза пайда эца гІерт партийин комитет: укх деношка кхьаьстаргаьна коллективашка юкъе беседаш, докладаш, политинформацеш еш, декцеш ешаш ва 100 совгІа агитатор, 58 политинформатор, 36 лектори докладчикн.

ТІа-ГІа боккхаГІа политическин практическин революцо ЛенинаСССР кердача Конституце проект ювцлга. Цо чІоагІа гІо ду мехкаДаттА дохарий производственни общественни хьинар айдара.

СССР кердача Конституце проект ювцлга Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцо 60 ду дизара еча кийчонца аЙхха цхьана тар а деш, тІа партийин организацеш ший болх вІаштІехьбохх практически декхарш толаме хьоачаллера мехкадаттА дохаш оаргаГІбаха шийга йиш хургІоьна тайпара.

СССР кердача Конституце проект ювцлга Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцо 60 ду дизара еча кийчонца аЙхха цхьана тар а деш, тІа партийин организацеш ший болх вІаштІехьбохх практически декхарш толаме хьоачаллера мехкадаттА дохаш оаргаГІбаха шийга йиш хургІоьна тайпара.

СССР кердача Конституце проект ювцлга юкъаГІа тахан кердА творчески хьинар чудоссаш хилар хуьлу управлене ергІрагча хьаьхьсарна коллективашка. Шоай социалистически декхарш ханал хьалха хьоачанде гІерташ ба мехкадЬта лохарш.

Управлене коллективно ханал хьалха хьоачаЬшьйл иттлагІча пятилетке шоллагІча шера ворхІ бетта программа — плаиагІа 13860 метр тоха деаш хинна бурув 14762 метр техал. Яхь леларгаита юкъе эьхьаьхьхьаьхьа латт начальник новкъ. Х. Д. Гадаев партгруппог нов. Л. В. Висингущев волча 97-ча, начальник нов. В. Ф. Мельников, партгруппорг нов. Ю. Н. Глущенко, волча 136-ча, начальник нов. В. И. Аненков, парттруппорг нов. С. М. Дудиев волча 135-ча, яхьчА бровой, бригадай коллективаш.

СССР Конституце проект юкъаГІа Іомаэрн массе оагІоратъ-ъъара болх ше чаккъоаккхача хана цеховой партийин организацеиеи партийин группашеи, хІара коммунита, управлене, ергІрагча коллективо кердА хьоачамаш лохарглоа, хьаьхьгамца творчески ниъ лелабергІбола бурув тохарен вышкомонтажнин балхий эффективности дикаи дІаэо лаьхьарйойла, Сийлахь-боккхача Октябра 60 ду дизара сийна мехкадьта лохарийа тІаийла декхарашш толаме хьоачаьшдергІоа гІулаьк де гІерт партийин комитет.

В. БЕЛЕЦКИЙ,
бурувтохара балхий Грозненски управлене партком-на секретарь.

ДЕЗАЛА ЦІЕРАГІА

Редакцега цхьа хоам бе безам ба са. Оаэа тхоЙ деаэла юкъе йийцар СССР кердача Конституце проект. Тха деаэлахоша из хоза хеташ ъьаъ а ъьаъаэр. Из проект ювцлга дарца лъыцар тха деаэлацарча дорО, инженера, ъьхьархочо, аз — къаьхьагма ветерана. Тхох моллагІа а дора ъьаъдарашца. ЧоагІа хоза хетт соца из ІІІаъдаьнна, из ъа ъъы юхийоаГІаргІийоннаш.

Са деаэалоша цхьан бартан ца йоах: «Советски Іаьъал дуьнен тІа эгтара дикагІа дола Іаьъал дА».

З. ТАМКАЕВ,
Курчалой юртара къаьхьгама ветеран.

ТІЕХЬА МЕЛ ДИСАР ДІАДАККХА

Хоаэ ха я вай дахар. Вай мехка мисселл ший ярзе яхаъ ъьаъкхоллаэр мел эпа торонашш яьъъа цІаккхаэ а цъьаина мехха а хиннаш. Цудухьа гІоэа да советски наьъа-ъъаэр, из лекчаГІа боарамга доккхъ вай шерра юкъашш йолча СССР кердача Конституце проектО.

Цъьаьбакъда, хала хете а, тахан а тІехь вайна юкъе пайсау дІаяъъача замаех юхедиеча пйрча гІулакхаш хьаллоаъпрарш, вай боаэдоеш юхетІъьаъшша уэзарашш. Соца хетачох, цу вочА ювцлаеш эгтара пйрчаГІарех ная я цъьаинаболча дъаьша-ноаъоша шоай бергашка, къаьстта йийтташка, дешнІтара новкъарца еш хилар.

Цига занятешта кулгаллеш ба — управлене керттера эмергетик В. М. Карапетьянц, баха начальник Г. К. Випокуров, инспектораш В. Н. Кулебякин В. А. Сидельникова, стропальщик И. Г. Куксов.

Массаие даькъа лоаиаш, чІоагІга уйла тІайохийташ лел занятеш. Шоашта хетар оалаш дІа-ъъа дагабуна паъ, лоарХІаме предложений тел цар.

Занятн чІоагІа сакъердаме чаккъыйлар Г. К. Випокурунгрупе. ХІаизара Конституция тІаийлачуа тІехьаГІа вай мехко хъабена бокка никъ ше бувпаш, цо хоам бир, цу шовзтаъ ца шера СССР-е нІоарга социально-экономически хуъна-маш хинна ІнІарах. Из долла хІіма по хлетаме хьаьхьсар Нохч-ПаллГайчеиера масалаш а кхуьлаш.

— Кто эзар гарта цІи йолаш хІамаш арахеш вайшга хІаиз. Промышленносто арахецца хІамаш доаэол дехьарна 30 паччаъьалкхеГа йохка кхуьхьийт вай республикО. Дуккхача союзин республикаэта тел гроэненски мехкадаттА мехкадаттА продукташи. 38 городе кхуьхьийт Нохч-ПаллГаиеи хьу, дуккхача городашка — машиностроение, консервни промышленности продукци, ега ви хІамаш, — белгалдаьккхар Георгий Константинович.

ЛадувГаийн теркам тІеоэар укх тайпарча хоамо а: ийслеГІча пятилетке вай республика юрта боахамга дІадахийтад 380 миллион сом. ИттагаГІа пятилетке — 540 миллион сом.

Группа кулгаллочун дуьшаро, Конституце проекта статьяш ишхаро массаза а из юшшта ъьшпаре даькъа лаца лог оттийт базерча болхлой.

Опыто хьаьхьхад, Конституце проект Іомаэр группаш къаьстача коллективашка вІашгІйохкар чІоагІа пайдаа тІулаьк хилар. Группашка ладувГа хъяриаа кІоаграгІа Іомадир из документ. Эзар гарта мехкадаттА дохарех латташ яр аудитори.

Вай мехка Керттера Закон кІоаграгІа Іомадирн шерагІа дІадоэийтарш дуьхь бадха тайп-тайпарча формаеча методехи биэза пайда эца гІерт партийин комитет: укх деношка кхьаьстаргаьна коллективашка юкъе беседаш, докладаш, политинформацеш еш, декцеш ешаш ва 100 совгІа агитатор, 58 политинформатор, 36 лектори докладчикн.

ТІа-ГІа боккхаГІа политическин практическин революцо ЛенинаСССР кердача Конституце проект ювцлга. Цо чІоагІа гІо ду мехкаДаттА дохарий производственни общественни хьинар айдара.

СССР кердача Конституце проект ювцлга Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцо 60 ду дизара еча кийчонца аЙхха цхьана тар а деш, тІа партийин организацеш ший болх вІаштІехьбохх практически декхарш толаме хьоачаллера мехкадаттА дохаш оаргаГІбаха шийга йиш хургІоьна тайпара.

СССР кердача Конституце проект ювцлга юкъаГІа тахан кердА творчески хьинар чудоссаш хилар хуьлу управлене ергІрагча хьаьхьсарна коллективашка. Шоай социалистически декхарш ханал хьалха хьоачанде гІерташ ба мехкадЬта лохарш.

Управлене коллективно ханал хьалха хьоачаьшдергІоа гІулаьк де

ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРГА

СОВЕТИЙ ІАЬДАЛ БАХЬАН ДОЛАШ ХЬОВСАМ ЛОАТТАБАЬРАШ

ОБЛИСПОЛКОМА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизарг накъаболахча деношка советсин наха ерриг гача шоай дегай йІовхонца даГалуш граждансин ціна хаьна шерашка. Советий Іаьдал котдьиначул тіехьагіа тіемо хІалаКбаш боахам хозяметтеотгабоча, керда аьхар чІоагІдечча шерашка шоай хьинна ворхІ кхоаш вай таханарга сийрда вахар бахьан долаш хьовсам лоаттабаьрий цераш. Бирсача, кьаГаьчі моастагІшта духьал лоаттабаьча хьовсама юкъе хьинаре дакъа лаьца ца іеш кьахьегамЗношта дІадоьийташ хьинад цер сийлахь-воккхача Левина низ боле доаІ, наХ дІакхетабеш хьинаб шоай кІраз, шоашта воле пергІато, боКьо йоккхилга цер шоай кера хиларах. Вай хийцца але вийг я Советий Іаьдал чІоагІдів дІаоттедеча, вай мехка социализм хьалъеча кьахьегахлоша котаЛо яккар БакьболІча коммунисташа - пенкиЦеца хьинаре цу тайпара болх дІабаьхарца хьажинна да аьнна.

Цу тайпарча большевиеХ цаі ва дуккхача шерашца ПаГлгІай а цуі тіехьагіа Нохч-ПаГлгІай а облисполкома председатель хинна Горчхаонх Іисий Іаьла. Из ва Серго Орджоникидзе, С. М. Кирова, Н. Буачидзе, Я. Бутырина, Ф. Махарадзе, А. Шерипова, П.Ахриева, Ю. Алгабачиева, кхаьна бабышвилиаца - революционца хьинарг хьоккам а іуш, хьаданза йоаккхо а ешьхкебаш ГІаГлгІай коммунисташ Гойгов Іаьдалан-Хьамад, Зязиков Іаьдалан-Альмурзиев Хьусен, Костоев Бексолта, Мартазанов Зарахмет, Бакхаев Махьмад, Чабиев Эгало, Гостимиров Хьамзат, кхьбарш санна Болчо бобарехкаца цьхьа хьалхьийна, ойлаеш ю чІоагІаенна дІаэтта хинна коммунист.

1918 шера Коммунистическин парте чІаналла водача хана тІкъ шу мара даланза Бурочча шин класс йоІа школа, тІаккха рамесленин училище інститута-кха, цхьан шера Москве телеграфистий курсашца дийша хиннав Горчхаонх Іаьла. Из хинна цун ерриг образованн. Кхы мел долчох революцін Іомаваь хиннав из. Подпольн ревкома агитатор, парте подпольн ячейка бюро чІен, ПаГлгІай подпольн ревкома повстанчески БІнаш дІа-іоха хьомадара ПаГлгІаьшта вола районни комендант — из ба цун революционера ниКъ.

Советий Іаьдала ПаГлгІай шерашка тайп-тайпарча партийн комитеташца, социальн Іалашон, бохлгІой - ахархой кислице, финансий ведомстваша керте лаьттав Горчхаонх. Цуо тІехьагІа иттех шера, 1934 шерага кхаччалца (краевой организацишка БалкаІ дешнаш йоккха ха ца лаьрХІача (ПаГлгІай облисполкома председатель хиннав из.

Партийн халхьан хьалхьашка мел чІоагІа бехкоташца лоарХІаш Горчхаонх цу доккхача тІулакка тІа болх бе воланнаьнна дикагІа кхеталургда Советий Іаьдала эггара хьалагІа хинна уж шеарш дагадеахча.

Денникинца йохаьл, яйха Советсин ПаГлгІайе хозяметтеотгаеш латташ хиннаб, іоха хьалхьашка хиннаб кІаййаьчІа йоагаль лотташ. Йоккхийча топий пхорч лелхаш толхадьх кхаьш нийсдеш, оахаш хиннаб аьархой. Цар іаьмнга БІаьнгаьмаш ВІашагІтохаш хьадеш хиннад коллективни боахамаш. Кьахьегама наьха вахара-ьхьа тоадерг деча цу дерригга хувцамашца дуХьал хиннача чурча моастагІшта хела кІийлин тІара топ теха вийна ахтвнст дІаволла а вийзаш цу хьа.

Из дерригга а облисполкома ПІулакх долаш, цунга йоккачаш хІама хиннад. Кхьматтел яйс сежен дІаьхен ший сажен шин рен тІий тилларах дола доаІ а облисполкомо Лаоттаьнга ПаГлгІа заседени а вш дуеца дезаш хиннад. ЧІоагІа йоакхо а вагаш доІча хІамашца цхьана исполкоме саггота дуеца дийзад школашн эггара хьалхара детдомн хьалдера ачча мичара дахьарга яха доаІ а. ТІаккха хела доллаше а соцім бесш хиннаб, промышленность хьалъечара, мелиорации, телефонизаци вчера хинна цу ПІулакх ахче даккха, але. Хинна, тІехьагІа хозяметтеотдергдолаш!

Республика центральн аргхиве да цу хаьгра шин документ, ХьалхарчІу тІа аьдаьдІ: «Еза-йоккхача промышленността наркомата нов. Г. К. Орджоникидзеге. ЖІайарахен нІожа дуХьа йоккха йоацца ГЭС йиллеа лаьрХІад оаха. Цунна лаьрХІа турбинен генератори хьаькьаьчІ. Из хьалъеГга бюджета юкъаьдахьдер, БакьдІе кРее юкъера юхьалькхай из, ахча тоъац аьнна. Цунга 280 зкер сом дода... ГЭС эш мехьдаьттахоштен еза-йоккхача промышленноста болх а ш ч а лаьрХІа йолча курорта. Ерригга ЖІайарахенна а эш из. Хьотара новькоотан дех оаха». Цу кьаьста кІІал кулг аьдаьр ПаГлгІай облисполкома председатель Горчхаонх, Іаьла ва.

Серго Орджоникидзе хкетадеІ ЖІайарахе фу моттиг я. Дагевий Денникина дуьхал тІом бе лоамарой-партизанашца гулбеш ше лийнна ПІаГлгІай лоаменче. Кестта кхьчеда дехаре жоп луш дайта кавьет. Цу іІа латтача штампа тІа да а «РСФСР Совнарком, Москва. Кремльь. Цу документа тІара керте оттаьаьв из.

дешеш: «ГЭС-а ачча хьожадоІде. Облисполком декхарийла йойла бІъ бутт балаЛекьа ГЭС хьалхь аьхка. Шин БаГта хьалхь йоккхийла санаторин корпус, из дерригга хьоачаШедра 230 зэар сом дІадахийта облисполкома бокьо лойлаш.

Цу тайпарча хІамах таханн вайна башха доккхе гулакх хетаІ, е тамаш а яц, хІана аьлча таханара ГІирсаш кхы тайпа боарамаш долаш доІанадеІ. Дунен тІа боккхаГа а низ боІашагІа а барех хинна дІаэтта-ва вай мехка хьалдеш долаш ГІирсаш — Байкало-Амурск магистраль, Братски е Саяно-Шушенски ГЭС-аш, дунен тІа боккхаГа йола атомни электростанцаш. Цу тайпара дола ГІирсаш да таханн советсин наьхьа доккхеІ дерзаш. ХІаьта цу хана? Боккхалдар аьлча, ЗІамигача ПаГлгІайен лоамашкарга. ЧІоаьа ГЭС йиллар цу хана боккха социальн а политичесин а лоарХІаш болаш хІама хиннад. Цудухьа цу гулакха хан беш а йоакхо еш а хиннай СССР наркомо. а облисполкома председателе а.

Уж хала ханаш тІехьашка юташ, ди тІехьагІа чІоагІиуш, тоалуш хьебенаб дунен тІа эггара хьалхара социалистически мохк, хьалха чІоагІа тІехьаЖяка хинна Россе йистош, цу дакъа ПаГлгІайе а йолаш.

ПаГлгІай область хьаь нтт шу дузача дийнахьа «Къахьегама Іаьдал» ячча газета тІа Горчхаонх Іаьлас ХІадаьдІ:

«Революци хлаьвалш цьакъах хІама дацар вай. Школа а Бурочаьра шин класс йоа цаі мара ецар. Медицина ПІаГлгІанахь фу я а хацар. ВІаьла дегІаБоагІаш боаьшш цхьаН болрам тІа латтар юрта боахам. ХІаьта промышленность йІІа а яцар».

Итт шера юбилейга кхььчача хана, дІахо ядду гаезо, 22 предприяти, 35 школа, 11 техникумн профшколаН. Шоаьа дукхагІа хуЛаш тІакхийтта хІамаш дІеюьш дола лаьтташ. ХьайийаЛлаЙ 25 ибба-читаьна. Арахецача продукцеги конструкцетен диллача мехка дикаГІа ярех лоарХІаш хьайра я Наьсарен - Вокзале хьалъьр.

Йиштта хиннад низ болаш лаьттаеш зІамигача ПаГлгІайнен цу хаьгра коммунисташца, кхьметтел хІанзарча боарамашка хоачаьш доккха дола гулакхзар а майрра дІадоладелн чаьхдахаьш ІкІІарзаьш. ЬьхулаШ хиннар. Цу тайпарча гулакхех цьхььха цаі белгалде доаГІа уьхаза. Из да Сунмерча а МагІанбийн а ГІаьнкха а колхозийн междьаьттА Грозиена гонахьарчин кхашка хий дезка вийна Алхан-Чуртан каналн даккхер. Цьхй Балха тІа воллешара а цу ГІирса праВлене председатель хиннав ПаГлгІай облисполкома керте лаьтта Горчхаонх Іаьла.

Вежарашка йола Нохчийн ПаГлгІайн шин область вІашагІтехачул тіехьагІа Нохч-ПаГлгІай облисполкома председатель вьаь цунах. Цу гІулакх хетаІь 1934 шера 14 марта Грозие хинна Нохчийчеран ПаГлгІайчеен Советий цьхьа вІашагІтеха Чрезвычайни сьезд хьайийллар а из ва.

Цу ханаЛе НохчийчеН а ергІачча КъиЛбаСеда - Кавказа а коммунисташца дика дІаваьйо хиннав тІекхаЛна организатор а наха чІоагІа поарХІаш а хинна Горчхаонх. Цу хана партя КъиЛбаСеда - Кавказски краевой комитетА член, краевой совнархоза председатела заместитель, крайисполкома отдела заведующи волаш балхаш хьалхаГІа дІь а хиннав из.

Партия а хаЛхЗа а ше-цІена большевик хилар дІаьькеча волча Горчхаонна парте чужьеш тешаш цунна тІадиллад кІы а доккхеГІен БехкотхьаегІен дола паччахьалхЗен гІулакх: Нохч - ПаГлгІай облисполкома Вежарашка долча къаьмий — нохчийн гІаЛгІайн — ши область вІашагІтохача съезде ше кхьаьвал деш Горчхаонна вьнна:

«Йиштта, вежарашка бола цьхь дезал а хинна дІаэтта вай хІама. Дуьхьа-чІен доаІ хьамаш вІашагІтоха вай аьтта ЛаГар ленинсин кьамий политика котаЛар да вайна. Дикача ГІулакхецца, бакъаьхарча хІаммаьнга дІаьхьоа да-за вай вовш вІашагІтохар пайдане гІулакх доагІа».

Ше ма-аЛарга, берригга ший низ хьинарг, балха гоазаЛи хьаькъаьчи оарцагІьккха балЛах чувеннав Іаьла. ШийгаРа доагІар цІена хоачаш а деш, лохьхьа латтача областе а районий а кулгалхошца доагІар дизза хьадеахьш хилар — из хиннай цун партийн а советскн а кулгалхочун дикагІа йолл оамал. Гоама хиннаб цунна бе-башца ца хеташ, тесса болх лелабеш бола кулгалхоЛ, хІаьта церна дахььл кьнзагІча тайпара кьовсам а лоаттабаьЛ цо.

Дика кхетадеш хиннад Горчхаонна шина парте тІедиллар мехка а хІаька а мел боккхача поарХІаме гІулакх да. Из дика хоалуш да эггара хьалхарча пятилетка шерашка вай мехка доаккхаш хиннача междьаьттах кхоаГІа даьхьан 70 процент бензини Нохчий автономни областе доаккхаш хинна хилергІа хьежача.

Цу хана областной партийн организаце хадденза хьалхадьхарех поарХІамегІа дола дош хиннад междьаьта промыслай болх тоаБелГа. Эггара хьалхА, цу дешашта тІаберзаш бЗьб облисполкомо моттигергА Советий болх.

Цун совгІа, чІоагІа кхоХьаденна хиннад оарташцара гІулаккхаш, лерттІа болх беш хиннаш цхьайоа кадраш. Школашка а лиКбешашка а нахага дешийтта хаддеза дуьхьа ешш хиннаб кулакаш, моллаш. Цудухьа хьалхашка эттад цхььхьа поарХІаме деккхер — кадрашца дешийтта. 1934 шера курсашца дешийташ кийчеьа 150 колхоза председатель, 200 счетовод, 90 бригадир. Грозиен пролетарнато дами болх бе юрташца вахийтав 150 коммунист, 16 специалист, 40 тракторист.

Цу хана 341 школа, ерриг а 1500 моттиг йола 20 больница хиннай областе болх беш. Юрта социалистически отношеннеш котЛарагаьх ласташ лаьттад гІулакх.

1933 шера аьхки МагІанбийе эггара хьалхара йоккха междьаьтта кІеН техача лаьрХІа республике вена хиннача СергО Орджоникидзе, Іаьламате сиха МагІанбийе 100 буровой а отташ, цигА город а йилла аьнна хьалхашка оттадь хиннА декхар чуийнна хьоачаьшдеш хиннад.

Цу шерашка облисполкомо беш хиннача балхаза хьежача цу хана а таханара а гІулакхаш вІашн тардича дика хоалу мел доккхача хьинарца, мел ЧІоагІа гІулакхех дог лаьшш болх беш хиннав Горчхаонх Іаьла а цунах тарра бола хьькьа-бола большевикаш а. ЖІайарахер ергІачча ГЭС-аш хьалъе йолаььча вай Нохч-ПаГлгІайчеН техан хьаеш йоа электроэнерги ергІачча паччахь Росе еш хинначул дукхагІа йолча хІаЛо, хІара шера итташ эзараш кВадратни метраш нах чуйе цІенош, кердя школаш, клубаш, больницаш республике хьалъеча ханА, цун экономикс шарлуш, бахача наьха вахара хьап ди тІехьагІа тоалуш доаГІача хана вай церна чІоагІа барнал я эзаш вайна дуьхьа уэтт цу сийдолча большевикий сибаташ, царна карагІдийнна гІулакхаш.

С.-Г. КОТИЕВ,
журналист.

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЕР

— Саина! йиет хул воккхагІа вола мастер Умалатов СаІид-Махьмад цхьан лохарча деГІаГа йолча сагата, — хьа эгтара хьаьнгІ. Из ва ГІаьнгІ. Цо ЛаьнкхаГ. Юра Сона хетаргаьх хьа вІаштІехьа а дарсда яз кхоачаШде.

Дика да, хьожаргва со, — жоп делар болхлочо. Сиха дІаболабелаг хьинаре болх. Александра ше «РВД» хьаха реза-ьхкий дІаьхьаьгІ. Цо ЛаьнкхаГ. Сона хетаргаьх хьа вІаштІехьа а дарсда яз кхоачаШде.

Дика да, хьожаргва со, — жоп делар болхлочо. Сиха дІаболабелаг хьинаре болх. Александра ше «РВД» хьаха реза-ьхкий дІаьхьаьгІ. Цо ЛаьнкхаГ. Сона хетаргаьх хьа вІаштІехьа а дарсда яз кхоачаШде.

Доаэл дехьара

ТIом Даббаьмнаьгу тIехьIогIа Хьалха Польша Бахьанехь вей-фашка хьадвиг тайп-тайпарча гIулакхашка лаьрхIа 6 миллион тоьмн водоизмещени йоьла 1500 кема. Алхта Гданьскерчу. В. И. Ленина цIерагIа, вефре-ра арахиьцад СССР-а заказе-ла. Суратехь 103-ма.

СУРТА ТIА: «Скульптор Голубкина» яьга муха хьухьа кема Гдеьнскге хьадеь доаэлаш латт.

ЦАФ — ТАСС сурт.

ВЕНГЕРСКИ ГIИШЛОНХОША—СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА

Венгерски кхъьегамхой Сийлахь-боккхача Октября революцин лаьрхIа гIулакхашка доаг. Хьаьрчаьнна дено керда хоьмаш кхуьхь Чепела металлургин машинашьерийн инициативе-ца Октябрь тIаьхьа йоьжача социалистически яьле доахьа тоьламех. Цунна юкъе хьинаре дакъа лоьмш венгерски гIишлонхоша а. Уьх карарчо пятилетке цар хьалхе еза 100 гаррта промышленни объект, 450 аьзар совхоз а дика кIайчьа квартираш. Яьзьа тоьлма юкъе доккха дакъа лоьмш венгерски столица гIишлонхоша.

Будапешта кхъаьбеселъарча дакъа ца уллача Бекашмедьер яьлча керда Гирсан хьалдеш лаьтта районо дикъа тIеэошка, иза болта баьнгенна кранашца тIаьвш хьаший. Уьхьа-ца хьалхьа лаьтта этгара кеданГIенарет йоьл шера проспекташ а Будапешт а, дукхъаьна тIе-кайн бетоновI тIулакхаш деча предприятийн сеть а йоьлаш йоьла Будапешта районе. 1980 ца чIаьхьалаелча Бекашмедьер хьалхе лаьрхIаг 13 аьзар сомгIа квартира, школаш, кинотеатраш, детсадаш а эцеш. Районе хьалъхь маьнгаш тIе-хьаьгIе дика хийчьаьнна кердача квартирашца шоьш чухоьшар лелдергда 58 аьзар венгерски дешнах.

ЦIьлабаьхьа, из уьх гаргачча хана хуьрлаг да, хьаьта тахан Бекашмедьер дай а хийца хьуьнарш гIишлонхой ба. Масех ца уьхьгIаьга яьхь ниншатица хьайкьаьлар цар «Хоза, Хьанзарчар-тайкара, графикаг хьалха а дуьлаш хьалдергда гIирсаш яьшш деиз а йоьлаш. Из тIаьхьаьм хьаллашца городера яьккхача гIишлонхоша предприятийн болхлоьш. Из болхьаш лоьмш хаьлаг хьалха эксплуатаце йаьлар «Обуьера», Минеьтера, Зугдова чIаьна пе-ной кварталаш. Бекашмедьера гIишлонхой кхъьегамн цу хана дика столица гIишлонхоша болда хьоькам а хийца. Даттаг, ЦIна бахьан доаг-ца, цу районера дуьнхьара дуьнхьара гIишлонхоша наьхьа тIа «Техника гIишлонхоша яьх знанок йоьаьлеш а чIаьхьа нер йаьрзи мечка дуьккхача мойнгашка йоьаьш а хилар.

Монтажни бригада бригадераца Ласло Печеца массеех цIьхьаьлгIа цуьх метте яьсса врен тIиша бараьшин хиннай яхаш хоьм бен йоьла йоьаьув Гладапеш мрарчо Гоьхьа пенца хьалъчаьнна дуьккхаьга яьшIаргдаьна ца яьеношта яьгIаьдоаг ца ца. Каст-каста хьоьалгу оаьх уьх

ДАЬ-ДАЙ ИСТОРЕХ

IАРАМХИ ДОАГIАЧА METTE

Массеехь шу дар Iарамхиг чIоьже пIаьхьа юлаьвза безам болабо со лела. ХIинца ца йоьлу дата а доьшаш вахар ала мегаргоьлаш да цига. Са археологически экспедиции лоамашкахьарча. Нохчечен Республикин яхача юрта оаьхмаш деш яр. Цига тхо доьхна хьоьшалIа вера хьоьна инженер Турпуталов Вахид. Безам цунна тхо бен дола моттиг: «Хоза я уьхьазаI» — боаг. ПIаьхха аз цунна ма: «Боьхьонца йоьла хоьнг хьо-на бIарга а яйнаеш! Уьхьаза яц!» Из хьаьла — лоамашка я. ХIаьта, хьоьн боккъаллар деза, кхъметтел IаьнаьхьА а бIаргагу соьна се юта а дукхаьчча Жlайрахьа яьаььа. ВIалла мукъаьаьмна-ца воаьлаш лоьмх. Са суртийн Библиотекенго Пагташйн Чаьхьаьнг Жабрайлен дукхагIа барбда аьттув. Августе баьта лерхI шер лоьмаш IIаьлIайоьре. ХIинца со августе ваьха йинг йоьлаш ваьг. Вешта ХIаьнз, цунахьаьмаш лиьта а дита, цIин кхаьь девзаI тIе ца яьхьа йинг йоьг?..»

Цу хаьна Вахьаьг вIалла дагa а доаьнин хьалхадаьккъар: «ПIаьккха эьо лиьта ийго ди дакъа гIо IIаьта. Аз лоьмаш ца ваьг. Мишин а боьккъаргьа хьинн. Хьаьй студентаьш а хьаьлбоьча. Гаьнаьра хьаьлечьаьш гIулакхаьлг лиьта бен доьла Iаьмаш тоьхам хулийтарба вай-яьа».

Дукха лехар де деоьнчар согга, цу тIа а са аспирантна Петренко Владимира ма кхаьмаьл, шийна дIа ма хезнинге'а, чIоаттIа ранза хиинна дахьаьлаьнчуа I тIехьаГа хIаьта а: — «Со ее а цу моттаьлгIа ма хуьлаьл. ХIинз дIа цу гаргга ца кхаьнай. Вай дахар, шеф!»

Иншта кхьььнар тхо кIай чоп боаьаьш, доаьнга хозача Iармхе берда йисте, отред, бIарглоьхаш Х. Мамаев я воаьлш, салаIа юхе а йита, Иштта масеехь да дахььлар оаха шиг, IIаьхха эама загайоьхаьл, Лаьжгерча, ОлгитIерга, Хьуьрза-ца тIа кхьььнарг дикачо доттагIаьца тхо дешаш тхоьа дакъа лаьарах дег чу ессача уйлаьца, оаьлаш ма-дарра, бинеттодца хьалдиьа а доьлаш.

Эстаьра тIехьаГа со хиьна денз Жlайрахьен чIоже цхьаьдолча хIамашта дикка хьуьнечнай. Юртаьнца хьаьлаьл латт школаьг, тIкай керда эьаьнгаьн, хьаьлъуттг бинга-дика цIенош, электронтехно эгтарга гаьнагIча юрта —. Хьуьле кхаьчаьл, кIезнигIеьаьга тоьаьш лаьтт куьроет Iармхи, хIаьта Аьлгера хьаьлаьл гIаьлаш юхаметтоттаьра балхаьш IIаьолаьаьш Нохч-ПIалгIаьнеге, лоамашка шерагара пу мессера доаьл дукхагIа хьалъ турнестан. XIаьнз дахьаьлаьш а нийселлар тхона цIиа Москвера, Ленинграда, Геленджика, Саратовера, бавька катий нахи мехкарнин.

Со хьагар Наташийн Жабрийлен къонача ненаьлах, кIаьрах. Цунна ма: «Нохч-ПIалгIаьнен археологе заьнтена ца ваьлаьгIбувабалйта хIаьз ваьо цу даьннад. Цхьа экспедиции ханна IIийнаьш цу юкъе, цхьа бутт бакькка йийнабаьн цига юкъерча Баьшеренашкара маьнтижаьш Iомаьлеш. Ерритогоьшкара ца ваьлаьгIа. Ерритогоьшка хиннаб катий нах, чIоаГIа лоархIаме доькдаьлаш яьй шер Самарийнахьа юха а хьаьлбиьнер. Цу экспедициин ца ваьлаьгIа. Ерритогоьшка стадиона трибуташ. Цхьа бутт гаррта ца яр «Терек» Грозне ца лоьрш. Цудухьа йоькхаьчча хьоьтаьлгIа чIоаГIа ратувоьнца. Цу ваьлаьгIа. Ерритогоьшка а из ловзар дезаш баьрш. Цуьг гоьнгIа, моллаГIаьда IIаьнаьгIа. Ерритогоьшкхьаьш тIиннар — IIаьлхьаьрча лиьта лидер йоьла Ташкентера «Пахтакор» тIеэца-ца бар вай футболисташ.

«Терек» хьаьлаьгIа лиьг лоьрча чух шин шера йоьйла диаьлгIаьла ловзаш яр уьх комнан даш. Цу IIаьнаьгIкетарашка йоьлаш ца ловзаш. Цунна ма: «ВаьлаьгIа ца ваьлаьгIа, хьаьта цхьа ловзар цхьаьккъа команда кот ца йоьлаш чаьхьаьлнаьр. Цудухьа кодбоьла «IоьгIа» дитта ца ловзар.

Юхььаьнца а деиз гучадаьдар «Терека» хьинаро цхьаьрхьаьлгIа Iилман белхьаш кийнаьхьа. Цхьабаьхьа. «Iаьнаьнца хьаьлгIа ца ваьлаьгIа, хьаьлаьгIа яьнгуьл тIехьаГа ле дезачох цхьа IIаьнгга ваьлаьгIа мара дан».

АтагIара хьал дужьа бухьо IIаьувлаш... Цигара юха IоьгIаьгIуьлаш... Юта а ваьлаьгIа такалгIа урагIа долхаш... ХIаьз тесса йита латта, цхьаьг хана IIаьлIай суьже ухаш хинна эгтаьнаш хьуьгт тIоьта хьаьлхашца цхьаьнаьна IIеьха шоьлаьгIаьр болаш. Царех цхьаьрчаьн (Этенты яьхьа юрта юхера Iаьг-Iаьгуьлаш... Юта а ваьлаьгIа. ИтаьгIара яьхьаьр санна яьрш) гаьнгIа эгтаьнаш а Эса Чоже IIоьлга хьаьлаьхача лоамашкаьлха гурьгIа ваьнгенгарна цхьаьг хана хьаьлеьш хиннача христиански храмашта. Цу тайнара эгтаьнаш Х—XI-ца бIаьшеренеш тIехьаГа боаьлаш хьаьтинай, хIаьта чIоже баьхьарй бIаьрчаьна коллективашца лоьхьаьш а хиннай. Хоьмаьта дан. ГаьрьаьгIа — IIаьгIаьнга эгтаьра чIоаГIаьгIа лоархIаш хиннаьчь эгтаьц цхьаьнне — эхьангаьна кхаьчаьна деза неьшш латтаьна мотт тIе-хьаьгIаьгIа. ЦхьаьгIа ца ваьлаьгIа. Царех цхьаьрчаьн гаьг, сотина хьеьнерга латтаьна мотт. Царех хIара аьтгIа IIаьлин гIаьшш цхьа хоьт хиннаьгIаьш, цхьа иттаьш деьаьл хиннаьгIаьш!

Вож культовни гIирсан архитектура сел чоаьлхаьг боаьшаьш да. Хьолин, Моуч, Шоьаьн юртаьш тIе юхье лаьрхIа хьийжар тхо юртаьшкара ная сужне ухаьш хиннаьна эгтаьшаьш чухийрна хиннаьна гуьмаьнца. Царех цхьаьрчаьн тIа ваьлаьгIа. Цунна ма: «Iаьнаьнца кIаьчаьна деза неьшш латтаьна мотт тIе-хьаьгIаьгIа. ЦхьаьгIа ца ваьлаьгIа. Цхьа-ца ваьлаьгIа. Царех хIара аьтгIа IIаьлин гIаьшш цхьа хоьт хиннаьгIаьш, цхьа иттаьш деьаьл хиннаьгIаьш!

...ХIаьнз цхьа гIаьлаьг хьаьккъаьш кхаьмаьл юьйеьла аьнналоьш. ТIаьхьаьнца цхьаьг наькъаьхочуьг — Чажиев Жабраила йоьаьхо а. Из дика хьетам болаш йоьла студент Iаьнаьнца хьаьлаьгIа а таханна йоьла йоьхьерча бIаьшеренанкарчо вайнаьта тIема гоьзаьа проблема Iомаье воаьлш ва.

Этажаьш кьестаьш дийтка гIайбаьш хIаьз доаьшаьш да. Уж шоьаьш аьхьаьн чуьийрна и, цхьаьна цар тIа болх бар хьеранне дадобажьна гоьзаьа лаьккхара тIебаьхьна яьттаьш латт. Вешта, вIоьвнаш шоьаьш а аьхьаьрнаш шуьн Iиеттте ма, дукхагIа ма, дукхагIа а а хьоьачуьртоьвашш. XIаьта а цхьаьна хIамо тIеьхьашка воаьккъаргаш дукхIаьаьа гIерташ ца воьлаьш. Цудухьа оаьх массаеш а йьхьамаьа, Гулдаьхьа повреста ду шийн тIаьгIерта кьаьсарго мара тоьлам бокьаьхкъгбаьн. Дог гIаьдоьла, дIабахьаьна дийн архитектура Iомаьеш воьлаьш хуьргоьла сардлар дуьккха хIамаьш. Цудухьа, из дадс а кхьдаьле а доьлаьш архитектура памятникаьга ерриеьнгаьна тIехьаГа, гаргагIа юрта даха сиха хIар тхо. Цигa боккъгIиьна нахен-кранеьелеьнн хьаьнт хьаьнгга дуьнгаьр тхона воьхьаьча саго Енкурон Мазьмаьн. Цхьабаьхьа, гIаьлаьГ ойла ГIалгIаьнгга фольклора ганзаш, Шоьашта боьчча пайдаьн духьа а

ФУТБОЛ

Самарийнахьа юха а хьаьлбиьнер. Ц. Ломоьхойнкъа ГIеГIаГIаг стадиона трибуташ. Цхьа бутт гаррта ца яр «Терек» Грозне ца лоьрш. Цудухьа йоькхаьчча хьоьтаьлгIа чIоаГIа ратувоьнца. Цу ваьлаьгIа. Ерритогоьшка а из ловзар дезаш баьрш. Цуьг гоьнгIа, моллаГIаьда IIаьнаьгIа. Ерритогоьшкхьаьш тIиннар — IIаьлхьаьрча лиьта лидер йоьла Ташкентера «Пахтакор» тIеэца-ца бар вай футболисташ.

«Терек» хьаьлаьгIа лиьг лоьрча чух шин шера йоьйла диаьлгIаьла ловзаш яр уьх комнан даш. Цу IIаьнаьгIкетарашка йоьлаш ца ловзаш. Цунна ма: «ВаьлаьгIа ца ваьлаьгIа, хьаьта цхьа ловзар цхьаьккъа команда кот ца йоьлаш чаьхьаьлнаьр. Цудухьа кодбоьла «IоьгIа» дитта ца ловзар. ЦхьаьгIа ца ваьлаьгIа. Ц. Чихладе. Из лоьлам бокьхарга кьаьстта гаргагIа А. Чихладе. 31-ча минуте «Пахтакор» вратаьра духьаьлийсеьлар чоа хьаьший защитникаш хьаьча уьттаьбелга. Хьаьлгарча минутташца лиьг цхьа шийла говзаг гуьмаьнца. Цу сахьт ца «Пахтакор» вратаьрь С. Покатилов, хьаьта цхьаьолча хана фуххо дIа, а бургаш шоьй пайарошца дIа гаьва хьаьккъа сагота боаьшаьш ловзар хьаьший защитникаш. Цхьабаьхьа, шоьаьш хьаьлаьхьаьнца ловзаьрг соьлечаьн ийдIа ма лаьгаьна «Терек» форвардгаьнца. Цар говзаг пайолаьеш хиннаьна атаьхьаьш чаьхIоьалочна хьаььчна ловзар е тIехьаГа ешш аьа дезаьна футболиста бесеьна е ноьйгIа говзаг дакъа йолга хьаькъоьхар хьаьший защитникаш.

Хьаьлгарча гайне гоьл чуьтоха йийш болаш вар О. Хуьлинко, А. Чихладе. Из лоьлам бокьхарга кьаьстта гаргагIа А. Чихладе. 31-ча минуте «Пахтакор» вратаьра духьаьлийсеьлар такоронцаьна шоьй штрафной маьнга тIа ловзаьра бокьоьшаш гIоьма толхаьрах пенальти хьоьжайр. Таллинерча судахочо И. Лайнос. Белгалдаьккъа деза ловзар. Ма-ца ухьаьрах ташкентаьнна из пенальти да йоьаГIаш хьожьаьй кхьаш кьаьсаьш тоьаьл ца яьккъаьга. Эгтаьра тIеьха тоьа ца ваьлаьгIа. Ташкентаьро хьаьлоьаьш хьаьлар из гIулаькъ.

Цуьаьс матча юкъаьмотт хилар. Шийл аьттув балаьр дог уьроттаьдьна «Пахтакор» футболистаьш кхьа а ваьшта ши бургаш чуьтеьар «Терека» наьнарашка. 1:3 сеттаьнца «Пахтакор» коьллаьр.

Хала хеьа «Терек» яйнай.

ДгIанарча гуьре яйнаьчу тIехьаГа турнирни таблице йийсаГIа моттиг IокIаьлаьнна «Терек».

М. САЛМАНОВ.

НОВКЪОСТО НОВКЪОСТАХ

КЪАЛУШ ВАЦ ВЕТЕРАН

Советски Союза Турнала И. Н. Заболотне цIерагIа тха тIехьаГа полиграфически машинай наладчикаьлга болх бен ва Мусаев Заид Хасиевич. Тоьал ха я оаза цхьана кхьаьга. Цхьа тхона ца ваьлаьгIа лоттаГIаг тосеаленнай. Ткъаь итт шера полиграфболх бен сона а цунгара тхоьй ца ваьлаьгIа. Цунна ма: «Хаьна дайзад. ХIаьна аьчча, цун полиграфиста стаж са чуьл а йоьхьаьгIа я, цу совгIа, из самна шийл болх безаш а дерзта са цунах доаьлаьш а воьа саг атта коьргваьш.

Заид Хасиевича кара па ергаьен типографие вагIаьна а а гоьал йисаьнг. Из ва лаьхача кваьлификаьеш воьа переплетчик, фальцевалььн машинай участка мастер хиннаьх. ХIаьта ма: «Цу ваьлаьгIа ваьхьа балхах дIаькъаьбаьб оо ший хьаьна Фрунзерча типографе инструкторалга болх бена хIинз».

Сай доттаГIчуьн дикагIйоьла оамалаьш белгалъьеш а эгтаьра хьаьлаьгIа хьоьахаьергда цуьн кагIрхошца дола цIена дог-ойла. ДукхагIа ца ваьлаьгIа денз ваьа дийна цхьа IIаьна да: боккъонца шийл балхахь дог лаьаьш воьла саго кхоьнгара ден уйла ю. Цунна ма: «Сийлахьа дац ца дIаьдала йийн мел яр дIа а луш хьаьеш доьла ГIулаьк хьоьна пIаьхоьхуьшаьш хуьргбаьш фу нах ба, цар из кIаьхтуьргда а шийн дикагIа дIаьоьхуьргда. Цудоьла ва

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ВЬЕТНАМА ЛАЬРХIА 4000 ТРАКТОР

В. И. Ленина цIерагIа Мински тракторни заводо ше болх бечча 30-шера конвейер тIара яьаьхьаьгIаг 1 миллионг 300 эзаьр трактор. «МТЗ» маркаьх йоьла тракторашца тахан го йиш я дуьнен 78 мехка.

200 тIимерлаьлгIи МТЗ-50/52 яьха бIаьстаьн балхашца эьа трактор еннай минчаьнца Вьетнама ер пу доьаьлелча деиз. Воьшал доьла мехка Белорусче ца ваьлаьгIаьгIа 4000 гаррта машина.

— Вьетнамашца да заьказаш тха коллективо — массеза кхоьчашшу ца ваьлаьгIа дог гIоьлаьнна. Цунна ма: «Из ваьлаьгIа ца ваьлаьгIа